

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juni 1917 kl. 8 e. m.

Memorial med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 64 i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med anledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Gezelius, Knut Larsson, Rogberg, Alexanderson, Petré, Dahl, Lars Olsson, von Sydow, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Borg, Pettersson i Södertälje och Lindqvist i Kosta.

I utlåtande nr 64 i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag

till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med anledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner, hemställde lagutskottet, så vitt nu är ifråga, att riksdagen måtte antaga i utskottets hemställen intagen lag angående allmän tjänsteplikt för kronans räkning i vissa fall.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hava båda kamrarna godkänt, förutom rubriken och ingressen, 3, 4, 7—10 §§, 11 § 1 och 3 mom., 12—17, 19—24 och 26—28 §§ samt slutstadgandet.

Däremot hava kamrarna, på sätt nedan angives, beträffande övriga delar av lagförslaget stannat i olika beslut.

Med anledning av vad sålunda förekommit har utskottet till behandling förehaft frågan om sammanjämkning av den skiljaktighet, som förefinnes mellan kamrarnas beslut.

Första kammaren har godkänt 1 §, varemot andra kammaren dels godkänt första stycket med den ändring, att orden »eller kvinna» utesluts, och dels ifråga om andra stycket bifallit det förslag, som innefattats i punkten 1) av den utav herrar Persson i Norrköping och Borg vid utlåtandet fogade reservationen.

Utskottet har i fråga om denna paragraf ansett sig böra hemställa, beträffande första stycket, att andra kammaren biträder första kamrarnas beslut, samt

beträffande andra stycket, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, godkänna nedan intagna lydelse av detta stycke.

Vidkommande därefter 2 §, har densamma blivit godkänd av första kammaren, medan andra kammaren godkänt den med tillägg av dels en fjärde punkt av följande lydelse: »d) personer, som äro fullt sysselsatta inom jordbruket,» dels ock ett nytt stycke av den lydelse, som föreslagits i den av herrar Alexanderson m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen, i sammanhang varmed andra kammaren bifallit det i sistnämnda reservation framställda yrkandet, att i fråga om 2 § och 11 § 2 mom. utskottets motivering bort erhålla följande lydelse:

»Utskottet kan ansluta sig till vad departementschefen anför. Emellertid torde, enligt vad utskottet inhämtat, en betydande del av de värnpliktiga vid infanteriet, som innevarande är till ett antal av fyra årsklasser skola undergå repetitionsövningar kunna befrias från dessa övningar, utan att övningarnas ändamål att jämväl utgöra regementsövning-

gar därigenom förfelas. Med hänsyn till det i förevarande fall trängande behovet av arbetskraft, synes det därför, som borde den för skogsarbete lämpliga arbetskraft, som förefinnes inom nämnda fyra årsklasser, befrias från den militära tjänstgöringen för att i stället uttagas till arbete med bränsleanskaffning. Utskottet har genom den formulering, utskottet givit åt 2 § och 11 § 2 mom. öppnat utväg för en sådan anordning. Utskottet äger ock grundad anledning uttala den förväntan, att inom de landsdelar, där allmän tjänsteplikt enligt den föreslagna lagen överhuvud kommer till någon tillämpning under innevarande års sommar, omkring halva antalet av de varje särskilt truppförband tilldelade övningsskyldiga meniga kommer att uttagas till fullgörande av dylik tjänsteplikt i repetitionsövningens ställe, försåvitt nämligen truppförbandets kontingent inrymmer en så stor del vid skogsarbete vana eller eljest för det avsedda arbetet lämpliga personer, och i annan händelse hela det lägre antal dylika, som finnes tillgängligt.»

Jämte det utskottet, såvitt angår andra kammarens beslut att till 2 § lägga en fjärde punkt, hänvisar till nedan intagna lydelse av 11 §, i vars 2 mom. utskottet under punkt c) infört ett nytt stadgande, får utskottet hemställa, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut i fråga om 2 §, godkänna denna paragraf med tillägg av ett nytt stycke på sätt andra kammaren i enlighet med den av herrar Alexanderson m. fl. avgivna reservationen beslutat, varjämte första kammaren beträffande motiveringen torde biträda andra kammarens beslut.

Första kammaren har antagit 5 § att lyda så, som förordats i den av herrar Petersson i Lidingö villastad m. fl. avgivna reservationen, var emot andra kammaren godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Utskottet har i fråga om denna paragraf ansett sig böra hemställa, att första kammaren biträder andra kammarens beslut.

Beträffande 6 § har densamma godkänts av första kammaren, medan den av andra kammaren godkänts med den ändring i första stycket, att dels första meningen dels ock i andra meningen orden »i övrigt» samt »dock att kvinna må tillgodonjuta den henne medgivna särskilda avsägelserätt allenast, då hon är gift» uteslutits.

Utskottet har i fråga om denna paragraf ansett sig böra hemställa, att andra kammaren biträder första kammarens beslut.

Första kammaren har antagit 11 § 2 mom. att lyda så, som förordats i den av herrar Petersson i Lidingö villastad m. fl. avgivna reserva-

tionen med den ändring, att orden »ävensom i fråga om bränsleanskaffning» utbytt mot ordet »och», samt att i slutet av punkten b) ordet »och» samt i början av punkten d) ordet »därtill» utelämnats. Andra kammaren däremot har godkänt momentet med den ändring, som föreslagits av herrar Alexanderson m. fl. i deras vid utlåtandet fogade reservation.

Utskottet har beträffande förevarande moment i 11 § ansett sig böra hemställa, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, godkänna nedan intagna lydelse av detta moment.

De av utskottet nu föreslagna ändringarna i 11 § 2 mom. torde jämväl föranleda en jämkning i 15 §.

Första kammaren har godkänt 18 §, medan andra kammaren bifallit det förslag till lydelse av denna paragraf, som framstälts i den av herran Persson i Norrköping och Borg vid utlåtandet fogade reservationen.

Utskottet har vidkommande denna paragraf ansett sig böra hemställa, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, godkänna nedanintagna lydelse av denna paragraf.

Beträffande 25 § har densamma av första kammaren antagits att lyda så, som förordats i den av herran Petersson i Lidingö villastad m. fl. avgivna reservationen, medan densamma av andra kammaren godkännts i den lydelse, som föreslagits av herran Persson i Norrköping och Borg i den av dem avgivna reservationen.

Utskottet har i fråga om denna paragraf ansett sig böra hemställa, att kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, godkänna paragrafen i dess lydelse enligt utskottets förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att kamrarna, med frånträdande i ovan angivna fall av förut fattade beslut beträffande ifrågavarande lagförslag samt med godkännande i fråga om 2 § och 11 § 2 mom. av ovan intagna motivering, måtte antaga följande lydelse av nedanstående paragrafer:

1 §.

Med hänsyn till nu rådande utomordentliga, av krig föranledda förhållanden är envar inom riket bosatt man eller kvinna, som fyllt femton men ej sextio år, med de undantag, varom i 2 § stadgas, skyldig att, när

Konungen därom förordnat, mot ersättning utföra arbete (tjänstepliktig) vid företag, som av kronan bedrivs för att tillgodose behovet av bränsle.

Tjänsteplikt, som nu är sagd, må tagas i anspråk allenast om och i den mån behovet av bränsle finnes icke kunna utan oskäligen kostnad be- tryggande tillgodoses genom frivilligt tillhandahållande.

2 §.

Från tjänsteplikt äro, i den mån Konungen ej annorlunda förordnar, undantagna

a) ämbets- och tjänstemän på ordinarie eller extra beställning hos staten, landsting eller kommun;

b) krigsmän och personer, som eljest innehava sådan anställning eller förrätta sådan tjänstgöring, som avses i 6 § i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914; samt

c) fast anställd personal vid järnvägar och andra kommunikationsinrättningar, som äro upplåtna för allmän trafik, samt vid staten, landsting eller kommun tillhöriga verk och inrättningar, i den mån sådan personal ej faller under a).

Värnpliktig vid infanteriet, som under år 1917 skall undergå repetitionsövning, må ej före övningen uttagas till allmän tjänsteplikt, med mindre Konungen därom förordnat. Har efter dylikt förordnande värnpliktig, som ovan sägs, fullgjort allmän tjänsteplikt, äge han för den tid, han sålunda tjänstgjort, tillgodoräkna sig fullgjord tjänsteplikt såsom under år 1917 fullgjord repetitionsövning.

5 §.

Kommunal arbetsnämnd skall bestå av det antal ledamöter, som av Konungens befallningshavande bestämmes, dock minst tre, av vilka en ledamot, tillika ordförande, utses av Konungens befallningshavande samt övriga ledamöter väljas i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, på allmän rådstuga samt å landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana icke finnas, å kommunalstämma.

Vid valet av ledamöter i kommunal arbetsnämnd skall iakttagas, att såväl den för nämnden erforderliga, inom och utom kommunalförvaltningen tillgängliga sakkunskapen på olika områden som de särskilda av nämndens verksamhet berörda intressena utan ensidighet beaktas.

För ledamöterna utses suppleanter.

Vid val å allmän rådstuga eller kommunalstämma äge varje röstande en röst.

6 §.

I länsarbetsnämnd, så ock i kommunal arbetsnämnd, som består av mer än tre ledamöter, bör minst en ledamot vara kvinna. Angående villkoren i övrigt för att kunna vara ledamot i kommunal arbetsnämnd eller länsarbetsnämnd samt om rätt att avsäga sig uppdraget skall i tillämpliga delar gälla vad i förordningen om kommunalstyrelse i stad eller i förordningen om kommunalstyrelse å landet eller i förordningen om landsting är stadgat; dock att kvinna må tillgodonjuta den henne medgivna särskilda avsägelserätt allenast, då hon är gift.

Nämnd äge att i erforderlig utsträckning antaga tjänstemän och biträden samt tillkalla sakkunniga personer, dock utan rätt för dessa att deltaga i beslut.

11 §.

Mom. 1. Konungen äge, där det finnes påkallat, till efterrättelse antingen under viss tid eller tillsvidare eller i visst fall, föreskriva, i vad mån tjänstepliktiga, sysselsatta inom viss näring eller visst yrke, skola vara fritagna från kallelse.

Mom. 2. Vid meddelande av kallelse skall tillses, att personer, vilka av allmänna medel erhålla understöd, för vars åtnjutande arbetslöshet uppstälts såsom villkor, så ock värnpliktiga, om vilka förordnande enligt 2 § sista stycket meddelats, såvitt möjligt tagas i anspråk.

Därjämte bör hänsyn tagas

- a) till den tjänstepliktiges föregående verksamhet, arbetsförmåga, levnadsålder, hälsotillstånd, familjeförhållanden och hemort,
- b) därtill att för arbetet erhålles den arbetskraft, som arbetsföreståndaren för ändamålet finner bäst,
- c) därtill att jordbruket icke berövas för livsmedelsproduktionen nödig arbetskraft,
- d) därtill att arbetskraft, som sysselsättes vid frivilligt åtagen bränsleanskaffning, ej tages i anspråk i sådan omfattning, att nämnda anskaffning därigenom äventyras, ävensom
- e) därtill att, i den mån så ske kan, lämplig avlösning beredes de tjänstepliktiga samt att därvid frivilligt arbete i enskild arbetsgivares tjänst med bränsleanskaffning, vartill denne genom avtal med statsmyndighet förbundet sig, tillgodoräknas i lika mån som fulljord tjänsteplikt.

Mom. 3. Länsarbetsnämnderna skola övervaka de tjänstepliktigas uttagande och åligger det kommunal arbetsnämnd att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som, utöver stadgandena i denna lag och av Ko-

nungen i ämnet givna bestämmelser, må av riksarbetsnämnden eller länsarbetsnämnd, i den ordning Konungen bestämmer, varda meddelade till ledning i ifrågavarande avseende.

15 §.

Över kommunal arbetsnämnds beslut rörande inkallande eller entledigande av tjänstepliktig må besvär anföras hos länsarbetsnämnden, av tjänstepliktig eller arbetsgivare, som förmenar, att tillräcklig hänsyn icke tagits till stadgandet i 11 § mom. 2 a), b), c), d) eller e), samt av arbetsföreståndare, som anser föreskriften i 11 § mom. 2 b) icke vara behörigen iakttagen;

dock skall kallelse lända till efterrättelse intill dess länsarbetsnämnden annorlunda förordnat.

Över länsarbetsnämnds beslut i fråga, som nu är sagd, må klagan ej föras.

18 §.

För det arbete, varom fråga är, skola de avlöningsförmåner och övriga arbetsvillkor, som enligt vid tiden närmast före kallelsen gällande avtal, bestämmelser eller bruk voro i orten allmänt gängse för arbete av samma slag, tillämpas i den mån ej föreskrifterna i 19—22 §§ till annat föranleda.

Där tjänstepliktens fullgörande är för någon förenat med särskild olägenhet eller kostnad, såsom vistelse utom hemorten, oförvållad minskning i arbetsförtjänst eller dylikt, äge riksarbetsnämnden förordna om gottgörelse med belopp, som efter omständigheterna i varje särskilt fall eller art av fall finnes skäligt.

25 §.

Tjänstepliktig, som i avsikt att undandraga sig arbete, vartill han kallats jämlikt denna lag, olovligen avviker från den arbetsplats, som är för honom bestämd, eller, då det på grund av kallelse eller anmaning eller efter tilländalupen fritid åligger honom att iakttaga inställelse, sådant underlåter, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

Underlåter tjänstepliktig i andra fall än i första stycket sägs uppsåtligen för egen fördel eller för att annan gynna eller skada eller eljest till kränkning av allmän eller enskild rätt eller säkerhet att behörigen fullgöra sin tjänsteplikt, varde dömd till böter eller fängelse i högst två månader.

Visar tjänstepliktig grov vårdslöshet eller försummelse vid tjänstepliktens utövande, dömes till böter.

Innefattar förbrytelse, som i andra eller tredje stycket sägs, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter allmän lag följa bör, gånge som i 4 kap. 2 § allmänna strafflagen stadgas.

Stockholm den 10 juni 1917.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservation

av herrar *Petrén*, *Persson* i Norrköping, *Borg* och *Lindqvist* i Kosta, vilka ansett, att utskottet bort i sitt sammanjämningsförslag hemställa, att beträffande 18 § kamrarna, med frånträdande av sina förut fattade beslut, måtte antaga denna paragraf med följande lydelse:

18 §.

För det arbete, varom fråga är, skola de avlöningsförmåner och övriga arbetsvillkor, som enligt vid tiden närmast före kallelsen gällande avtal, bestämmelser eller bruk voro i orten allmänt gängse för arbete av samma slag, tillämpas i den mån ej föreskrifterna i 19—22 §§ till annat föranleda.

Där tjänstepliktens fullgörande är för någon förenat med särskild olägenhet eller kostnad, såsom vistelse utom hemorten, oförvårdad minskning i arbetsförtjänst eller dylikt, skall riksarbetsnämnden förordna om full gottgörelse härför med belopp, som fastställes efter omständigheterna i varje särskilt fall eller slag av fall.